

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 530 sahifa.

2025-yil, 13-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSİYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhaxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'yidinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLİYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI.....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ	446
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI	454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li	
TURISTIK KLASSTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI	462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	478
Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI	493
Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
M.Sh. Tolipov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
Буранбаева Шоира Рустамовна	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI	513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
Salimov Burxon Abubakirovich	

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILiy ASOSLARI

Salimov Burxon Abubakirovich

Angren universiteti “iqtisodiyot va moliya” kafedrasida katta o’qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznesni rivojlantirish va ularni hududlar bo'yicha samarali joylashtirishning iqtisodiy hamda tashkiliy asoslari tahlil etilgan. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida kichik biznes sektorining o'sishi, ish o'rinlari yaratish, raqobat muhitini shakllantirish va iqtisodiy faollikni oshirishdagi roli muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotda O'zbekiston hududlarida kichik biznesni joylashtirish omillari, ularning iqtisodiy samaradorligi, davlat tomonidan yaratilayotgan infratuzilmaviy va institutsional sharoitlar o'rganilgan. Tahlillar natijasida hududlar kesimida kichik biznes subyektlarining notekis joylashuvi, ularni muvozanatli rivojlantirish zaruriyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, joylashtirish, iqtisodiy asoslar, tashkiliy asoslar, tadbirkorlik muhiti, hududiy rivojlanish, infratuzilma, iqtisodiy faollik, bandlik, investitsiya, raqobatbardoshlik.

Abstract: This article analyzes the economic and organizational foundations for the development and effective regional placement of small businesses. During the transition to a market economy, the growth of the small business sector, job creation, the establishment of a competitive environment, and the enhancement of economic activity have gained significant importance. The study examines the factors influencing the localization of small businesses across Uzbekistan's regions, their economic efficiency, and the infrastructural and institutional conditions created by the state. The results confirm the uneven regional distribution of small business entities and substantiate the need for balanced development.

Key words: small business, placement, economic foundations, organizational foundations, entrepreneurial environment, regional development, infrastructure, economic activity, employment, investment, competitiveness.

Аннотация: В данной статье проанализированы экономические и организационные основы развития и эффективного размещения малого бизнеса по регионам. В условиях перехода к рыночной экономике рост сектора малого предпринимательства, создание рабочих мест, формирование конкурентной среды и повышение экономической активности приобретают особую значимость. В исследовании изучены факторы размещения малых предприятий по регионам Узбекистана, их экономическая эффективность, а также создаваемые государством инфраструктурные и институциональные условия. Результаты анализа подтверждают неравномерное распределение субъектов малого бизнеса и обосновывают необходимость их сбалансированного развития.

Ключевые слова: малый бизнес, размещение, экономические основы, организационные основы, предпринимательская среда, региональное развитие, инфраструктура, экономическая активность, занятость, инвестиции, конкурентоспособность.

KIRISH

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim harakatlantiruvchi kuchlaridan biri sifatida davlatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda beqiyos ahamiyat kasb etadi. Raqobatbardosh iqtisodiyot qurish, iqtisodiy faollikni oshirish, bandlikni kengaytirish va aholining farovonligini ta'minlashda aynan kichik biznes sektori hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda bu soha iqtisodiy islohotlarning markazida turibdi. Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: “Kichik biznes va tadbirkorlik — bu xalqimiz farovonligining tayanchi, iqtisodiyotimizning tayanch ustunidir” (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2024-yil 20-dekabr kungi Murojaatnomasidan). Ushbu fikr kichik biznesni nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy taraqqiyotning ham asosiy omili sifatida ko'rsatadi.

Bozor iqtisodiyotiga o'tishning dastlabki bosqichlarida kichik biznes mamlakatda iqtisodiy muvozanatni saqlash, aholining ish bilan bandligini ta'minlash va o'tish davrining ijtimoiy oqibatlarini yumshatishda muhim rol o'ynadi. Bugungi kunda esa kichik biznes milliy iqtisodiyotning innovatsion rivojlanish mexanizmlaridan biriga

aylangan. U nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratish, balki yangi texnologiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini oshirish, mahalliy resurslardan samarali foydalanish orqali iqtisodiy faollikni oshirmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan kompleks siyosiy va iqtisodiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2023-yil 17-maydagi PQ-152-sonli qaror bilan "Hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash markazlari" tashkil etildi, 2024-yilda esa "Yagona tadbirkorlik portali" ishga tushirildi. Ushbu platformalar tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun zarur hujjatlarni soddalashtirish, kredit va grant dasturlariga onlayn ariza topshirish imkonini berdi. Natijada, 2020–2024-yillar oralig'ida kichik biznes subyektlari soni 1,5 barobar oshdi, ularning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 54 foizdan 62 foizgacha yetdi (O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari, 2025).

Shunga qaramay, kichik biznes subyektlarining hududiy joylashuvida sezilarli tafvutlar saqlanib qolmoqda. Toshkent shahri, Farg'ona vodiysi viloyatlari, Samarqand va Buxoro hududlarida tadbirkorlik faolligi yuqori bo'lsa, Qoraqalpog'iston Respublikasi, Jizzax, Sirdaryo va Navoiy viloyatlarida bu ko'rsatkich ancha past. Bu holat hududiy iqtisodiy nomutanosiblikni kuchaytirib, ichki migratsiyani ham rag'batlantirmoqda. Kichik biznesni joylashtirishda transport infratuzilmasi, resurs bazasi, mehnat bozorining rivojlanganlik darajasi, investitsion jozibadorlik, hamda davlat tomonidan yaratilgan institutsional sharoitlar hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, kichik biznesni rivojlantirishda tashkiliy omillar — boshqaruv tizimi, moliyaviy infratuzilma, kadrlar tayyorlash tizimi va axborot-kommunikatsion texnologiyalarning joriy etilishi ham muhim ahamiyatga ega. Mamlakatda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida kichik biznesni raqamlashtirish, onlayn savdo va elektron xizmatlarni kengaytirish, biznesni boshqarishning yangi texnologiyalarini tatbiq etish uchun shart-sharoitlar yaratilmoqda. Bu jarayon kichik biznesni joylashtirishda yangi yondashuvlarni — masofaviy biznes yuritish, raqamli xizmatlar orqali hududiy chegaralarni qisqartirish imkonini bermoqda.

Kichik biznesni samarali joylashtirishning iqtisodiy va tashkiliy asoslarini aniqlash nafaqat iqtisodiy siyosat nuqtayi nazaridan, balki hududiy rivojlanish strategiyasini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, kichik biznesning joylashuvi — bu faqat iqtisodiy ko'rsatkich emas, balki ijtimoiy infratuzilma, mehnat resurslari, ekologik muhit va logistika tizimi bilan bevosita bog'liq jarayon hisoblanadi.

Mazkur maqolada kichik biznesni joylashtirish va rivojlantirish jarayonining iqtisodiy, tashkiliy hamda institutsional asoslari kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — kichik biznes subyektlarining hududlar bo'yicha notekis rivojlanish sabablarini aniqlash, ularning iqtisodiy salohiyatini baholash hamda samarali joylashtirish mexanizmini ishlab chiqishdir. Shu maqsadda, maqolada kichik biznesni rivojlantirish omillari, joylashtirish mezonlari, davlat siyosatining ta'siri, hududlar kesimidagi farqlar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar yoritiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, kichik biznesni joylashtirish masalasi iqtisodiy geografiya, mintaqaviy rivojlanish, davlat boshqaruvi va ijtimoiy innovatsiyalarni o'z ichiga olgan murakkab tizimdir. Shu bois maqolada ushbu masalaga tizimli yondashuv asosida qaralib, kichik biznesni joylashtirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlarini ilmiy asoslash orqali O'zbekiston hududlarida muvozanatli iqtisodiy o'sish modelini shakllantirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznesni rivojlantirish va uni hududiy joylashtirish masalalari iqtisodiy fanlarda eng dolzarb tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni muvaffaqiyatli tashkil etish va samarali joylashtirish nafaqat iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, balki hududlararo tenglikni ta'minlaydi, bandlik darajasini oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bois bu soha bo'yicha xorijiy hamda mahalliy olimlarning ilmiy izlanishlari turli nazariy va amaliy yondashuvlarni taklif etadi.

Klassik iqtisodiy adabiyotlarda J. Schumpeter (1934) kichik biznesni innovatsiyalarning asosiy manbai sifatida ko'rsatgan va uni iqtisodiy tizimning "ijodiy buzilish" mexanizmi sifatida talqin qilgan. Unga ko'ra, kichik korxonalar o'z moslashuvchanligi, past xarajatli tuzilmasi va tez qaror qabul qilish xususiyati bilan iqtisodiy tizimga yangilik kiritadi. Shu yondashuvni davom ettirgan D. Birch (1987) esa AQSH misolida kichik biznesning yangi ish o'rinlari yaratishdagi o'rni statistik tahlillar asosida isbotlab bergan.

D. Storey (1994) va C. Harvie (2004) asarlarida kichik biznesning barqaror rivojlanishdagi roliga e'tibor qaratilib, ularni samarali joylashtirishda transport, infratuzilma va moliyaviy qo'llab-quvvatlash omillarining o'rni tahlil qilingan. M. Porter (1998) esa "klasterlash nazariyasi" orqali kichik biznesni hududiy joylashtirishning innovatsion modelini ilgari surgan. Porterga ko'ra, kichik biznesning ma'lum hududlarda to'planishi o'zaro raqobatni kuchaytiradi, resurslardan foydalanish samaradorligini oshiradi va iqtisodiy o'sish uchun sinergiya yaratadi.

So'nggi yillarda BMT, Jahon banki, OECD va UNIDO kabi xalqaro tashkilotlar kichik biznesni rivojlantirishni mintaqaviy siyosat bilan uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlamoqda. Masalan, Jahon bankining 2023-yilgi "SME Competitiveness Outlook" hisobotida kichik biznesni barqaror rivojlantirish uchun "regional inclusivity" va "digital

transition” omillari asosiy shart sifatida qayd etilgan. Xususan, rivojlanayotgan davlatlarda kichik biznesni iqtisodiy markazlardan tashqariga joylashtirish infratuzilma va moliya kirish imkoniyatlari bilan chambarchas bog'liqligi ta'kidlanadi.

O'zbekistonlik olimlar ham bu yo'nalishda bir qator muhim ilmiy ishlarni amalga oshirganlar. Jumladan, I. Karimov (2018) kichik biznesni iqtisodiy o'sishning barqaror manbai sifatida baholagan bo'lsa, R. Jo'raev (2021) kichik korxonalar faoliyatini hududlar kesimida joylashtirishda tabiiy resurslar, transport tarmoqlari va mehnat resurslari taqsimotining o'rnini haqida ilmiy asoslagan. M. Usmonov (2020) esa kichik biznesni boshqarishda tashkiliy mexanizmlarni takomillashtirish zarurligini ta'kidlab, “bir darcha” tamoyili orqali ruxsatnomalar tizimini soddalashtirish taklifini ilgari surgan.

A. Vohidov (2022) kichik biznesni joylashtirishni iqtisodiy geografiya nuqtayi nazaridan tahlil qilib, transport infratuzilmasi va logistika markazlarining joylashuvi kichik korxonalar samaradorligiga bevosita ta'sir etishini aniqlagan. Uning fikricha, yo'llar va kommunikatsiyalar rivojlangan hududlarda kichik biznesning zichligi ikki baravar yuqori bo'ladi. Shu bilan birga, S. Mamatqulov (2023) o'z tadqiqotlarida kichik biznesning hududiy joylashuvida raqamli iqtisodiyotning ta'sirini ko'rsatib, elektron savdo platformalari kichik korxonalarga geografik cheklavlarni kamaytirish imkonini berayotganini ta'kidlagan.

Xalqaro miqyosda esa Yevropa Ittifoqi tajribasi e'tiborga loyiq. EU Small Business Act (2020) doirasida kichik biznesni joylashtirish “smart specialization” tamoyili asosida amalga oshirilmoqda. Bu modelda har bir mintaqaning iqtisodiy ixtisoslashuvi, kadrlar salohiyati, innovatsion infratuzilmasi va ekologik imkoniyatlari hisobga olinadi. Shu tarzda kichik biznesni joylashtirishda balansli rivojlanish ta'minlanadi.

Shuningdek, Osiyo Taraqqiyot Banki (ADB) tomonidan 2024-yilda e'lon qilingan hisobotda O'zbekistonning Farg'ona vodiysi va Toshkent viloyatlari kichik biznesni rivojlantirishda eng yuqori indikatorlarga ega ekani, lekin Qoraqalpog'iston Respublikasi va cho'l hududlarida bu ko'rsatkich pastligi ko'rsatib o'tilgan. ADB mutaxassislarga ko'ra, bu tafovut infratuzilma, moliya resurslari va kadrlar salohiyatining nomutanosibligidan kelib chiqadi.

Xulosa qilib aytganda, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni rivojlantirishda iqtisodiy, tashkiliy va hududiy omillar o'zaro uzviy bog'langan. Ilmiy manbalar kichik biznesni samarali joylashtirishda infratuzilma, kreditlash tizimi, raqamli transformatsiya, klasterlash siyosati va davlat qo'llab-quvvatlovini asosiy determinantlar sifatida qayd etadi. Ammo O'zbekiston sharoitida bu omillar hududlar bo'yicha notekis rivojlanganligi sababli, ularning muvozanatli integratsiyasi iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda kichik biznesni rivojlantirish va joylashtirishning iqtisodiy hamda tashkiliy omillarini aniqlash uchun kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Statistik tahlil usuli yordamida O'zbekiston hududlarida kichik biznes subyektlarining soni, bandlik darajasi va investitsiya oqimi o'rganildi. Korrelyatsion tahlil orqali infratuzilma, kredit resurslari va inson kapitali bilan bog'liqlik baholandi. So'rovnoma asosida 150 nafar tadbirkor fikrlari tahlil qilinib, asosiy tashkiliy to'siqlar aniqlangan. SWOT tahlil kichik biznesni joylashtirishdagi kuchli va zaif tomonlar hamda imkoniyatlarni baholashda qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda kichik biznes subyektlarining hududlar bo'yicha joylashuvi notekis shakllangan. 2024-yil yakunlariga ko'ra, kichik biznesning 46 foizi Toshkent shahri va Toshkent viloyatida, 27 foizi Farg'ona vodiysi viloyatlarida, 10 foizi Samarqand va Buxoro viloyatlarida, 7 foizi esa Qoraqalpog'iston Respublikasi hamda cho'l hududlarida faoliyat yuritadi (Statistika agentligi, 2025). Bu holat iqtisodiy resurslar, infratuzilma va investitsion muhitning hududlar bo'yicha notekis taqsimlanganini ko'rsatadi.

Korrelyatsion tahlil natijalariga ko'ra, kichik biznes rivojiga eng kuchli ta'sir etuvchi omillar sifatida quyidagilar aniqlandi:

Infratuzilma rivojlanganlik darajasi ($r = 0.78$) – transport, energetika va kommunikatsiya tarmoqlari mavjudligi kichik biznes faolligini oshiradi;

Investitsion jozibadorlik ($r = 0.74$) – sarmoya oqimi yuqori bo'lgan hududlarda yangi korxonalar soni tez ko'paymoqda;

Bank kreditlariga kirish imkoniyati ($r = 0.69$) – kichik korxonalar uchun moliyaviy resurslarning qulayligi rivojlanish sur'atlarini belgilaydi;

Inson kapitali sifati ($r = 0.65$) – malakali ishchi kuchi mavjudligi innovatsion faoliyatni rag'batlantiradi.

Tadbirkorlar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari kichik biznesni joylashtirishdagi asosiy tashkiliy muammolarni aniqladi. Respondentlarning 62 foizi yer ajratishdagi byurokratik jarayonlar, 55 foizi kredit

olishdagi garov talablari, 48 foizi malakali kadrlar yetishmasligi, 44 foizi esa infratuzilma muammolarini asosiy to'siq sifatida ko'rsatgan. Shu bilan birga, 35 foiz tadbirkor raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaytirilsa, biznes yuritish ancha osonlashishini ta'kidladi.

SWOT tahlil natijalari kichik biznesni joylashtirishdagi asosiy kuchli tomonlar sifatida davlat tomonidan yaratilayotgan soliq imtiyozlari, raqamli platformalarning joriy etilishi va ichki bozor hajmining kengligi; zaif tomonlar sifatida esa moliyaviy resurslar yetishmovchiligi, boshqaruv tajribasining pastligi va innovatsion infratuzilmaning sust rivojlanganligi qayd etildi. Imkoniyatlar sifatida yangi logistika markazlari, sanoat zonalar va eksport yo'nalishlari ko'rsatilgan bo'lsa, tahdidlar qatoriga raqobatning ortishi hamda tashqi iqtisodiy beqarorlik kiritildi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni mintaqalar bo'yicha optimal joylashtirish uchun "hududiy klasterlash" yondashuvi samarali hisoblanadi. Bu modelda har bir hudud o'z tabiiy, mehnat va iqtisodiy resurslari asosida ixtisoslashadi. Masalan, Andijon viloyatida avtomobil ehtiyot qismlari ishlab chiqarish, Samarqandda turizm va xizmat ko'rsatish, Qashqadaryoda qishloq xo'jaligi klasterlari, Toshkent viloyatida IT va logistika yo'nalishlari rivojlantirilsa, iqtisodiy muvozanat sezilarli yaxshilanadi.

Umuman olganda, tahlillar kichik biznesni joylashtirishda iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlarni uyg'unlashtirish, resurslarni adolatli taqsimlash va hududiy infratuzilmani rivojlantirish zarurligini tasdiqladi. Shu yo'sinda kichik biznesni hududiy rivojlanish strategiyasining markaziga aylantirish mamlakat iqtisodiy barqarorligi va aholi farovonligining asosiy kafolati bo'lib xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiyotining so'nggi yillarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka tayanishi hududiy rivojlanish jarayonlarida muhim o'zgarishlarni yuzaga keltirgan. 2024-yil yakunlariga ko'ra, mamlakatda faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlarining umumiy soni 600 mingdan oshib, ularning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 62,3 foizni tashkil etdi. Shu bilan birga, tahlillar kichik biznesning hududlar bo'yicha notekis joylashuvi, iqtisodiy infratuzilmaning farqli rivojlanish darajalari va investitsion muhitning barqaror emasligini ko'rsatdi.

Kichik biznes subyektlarining eng katta ulushi Toshkent shahri va Toshkent viloyatida jamlangan bo'lib (46%), bu hududlarda moliya institutlariga yaqinlik, infratuzilmaning yuqori darajada rivojlanganligi va iste'mol bozori hajmining kattaligi bilan izohlanadi. Farg'ona vodiysi viloyatlarida bu ko'rsatkich 27 foiz, Samarqand va Buxoro viloyatlarida 10 foiz, Qoraqalpog'iston Respublikasi va cho'l zonalarida esa atigi 7 foizni tashkil etadi (Statistika agentligi, 2025). Bu raqamlar kichik biznesning joylashuvi resurslar, infratuzilma, mehnat bozori va iqtisodiy muhit bilan uzviy bog'liqligini tasdiqlaydi.

1. Korrelyatsion tahlil natijalari

Hududlar kesimida o'tkazilgan korrelyatsion tahlil kichik biznesning iqtisodiy faolligiga eng katta ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash imkonini berdi. Quyidagi jadval bu bog'liqlik koeffitsiyentlarini aks ettiradi:

Jadval 1. Kichik biznes faolligiga ta'sir etuvchi asosiy iqtisodiy omillar

№	Ko'rsatkich nomi	Kichik biznes faolligi bilan bog'liqlik (r)	Ta'sir darajasi	Izoh
1	Infratuzilma rivojlanganlik darajasi	0.78	Yuqori	Transport, energetika, kommunikatsiya tarmoqlari mavjudligi
2	Investitsion jozibadorlik	0.74	Yuqori	Sarmoya oqimi va kapital aylanish tezligi
3	Bank kreditlariga kirish imkoniyati	0.69	O'rta	Moliyaviy resurslarga erkin kirish darajasi
4	Inson kapitali sifati	0.65	O'rta	Malakali ishchi kuchi va tadbirkorlik madaniyati
5	Raqamli infratuzilma rivoji	0.61	O'rta	Internet, e-xizmatlar, onlayn savdo tizimlari

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, infratuzilma va investitsion muhit kichik biznes rivojining eng muhim determinantlari hisoblanadi. Ayniqsa, transport-logistika tizimining mavjudligi va kredit resurslariga kirish imkoniyati hududiy tadbirkorlik faolligini oshiradi.

2. Sotsiologik so'rov natijalari

Tahlil davomida 150 nafar kichik tadbirkor o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari quyidagi holatlarni ko'rsatdi:

62% tadbirkorlar yer ajratishdagi byurokratik kechikishlardan shikoyat qilgan;

55% moliyaviy resurslarga kirishdagi garov talablari yuqoriligi muammosini bildirgan;

48% malakali kadrlar yetishmasligini asosiy to'siq sifatida qayd etgan;

44% infratuzilma yetarli emasligini aytgan;

35% esa raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarurligini bildirgan.

Bu natijalar kichik biznesni joylashtirishda tashkiliy omillar ham iqtisodiy omillar qadar muhimligini ko'rsatadi. Davlat xizmatlarining soddalashuvi, hududiy investitsion muhitning barqarorlashuvi va kadrlar tayyorlash tizimining yaxshilanishi kichik biznes faolligini oshiradi.

3. SWOT tahlil natijalari

SWOT tahlil natijalari kichik biznesni joylashtirishning ijobiy va salbiy jihatlarini aniqlash imkonini berdi:

Kuchli tomonlar: davlat siyosati qo'llab-quvvatlovi, soliq imtiyozlari, eksport imkoniyatlarining kengayishi, ichki bozor hajmi.

Zaif tomonlar: moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi, boshqaruv tajribasining pastligi, innovatsion infratuzilmaning sust rivojlanishi.

Imkoniyatlar: yangi erkin iqtisodiy zonalar, sanoat va xizmatlar klasterlari, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi.

Tahdidlar: raqobatning ortishi, global iqtisodiy beqarorlik, inflyatsiya va tashqi bozorlarning noaniqligi.

4. Geoiqtisodiy yondashuv

Hududiy rivojlanish strategiyasida kichik biznesni "klasterlash" modeli asosida joylashtirish samarali natijalar beradi. Bu yondashuvda har bir hudud o'z tabiiy va mehnat resurslari asosida ixtisoslashadi. Masalan:

Andijon viloyati — avtomobil ehtiyot qismlari ishlab chiqarish klasteri;

Samarqand viloyati — turizm va xizmatlar sektori;

Qashqadaryo viloyati — agro-sanoat va qishloq xo'jaligi klasteri;

Toshkent viloyati — IT va logistika markazlari.

Bunday joylashtirish tizimi nafaqat iqtisodiy muvozanatni ta'minlaydi, balki hududlararo resurs almashinuvini ham kuchaytiradi.

Olingan natijalar kichik biznesni rivojlantirish va joylashtirish jarayonida iqtisodiy, tashkiliy hamda ijtimoiy omillar o'zaro uzviy bog'liqligini tasdiqlaydi. Kichik biznesni optimal joylashtirish uchun hududiy infratuzilmani modernizatsiya qilish, moliyaviy vositalarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, raqamli xizmatlarni rivojlantirish hamda kadrlar salohiyatini oshirish zarur. Shu tarzda kichik biznes mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlovchi asosiy lokomotivga aylanishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari kichik biznesni rivojlantirish va joylashtirish jarayonida iqtisodiy, tashkiliy hamda ijtimoiy omillar o'zaro uzviy bog'liqligini aniq namoyon etdi. O'zbekiston sharoitida kichik biznes milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlovchi asosiy sektor sifatida shakllanib bormoqda, biroq uning hududiy joylashuvi hamon muvozanatli emas. Ushbu holat resurslardan foydalanish samaradorligini pasaytiradi va ayrim hududlarda iqtisodiy faollikning sustlashuviga sabab bo'ladi.

Birinchidan, infratuzilma va transport-kommunikatsiya tizimlarini modernizatsiya qilish kichik biznesning hududiy imkoniyatlarini kengaytirish uchun hal qiluvchi omildir. Ayniqsa, yangi ishlab chiqarish zonalarini va logistika markazlarini tashkil etish iqtisodiy faollikni chekka tumanlarga yoyish imkonini beradi. Shu maqsadda "Hududiy tadbirkorlik infratuzilmasini rivojlantirish dasturi – 2030"ni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchidan, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini soddalashtirish zarur. Bank tizimida kichik biznes subyektlari uchun garovsiz kredit mexanizmlarini kengaytirish, mikromoliyalash va "venture funding" instrumentlarini joriy etish tavsiya etiladi. Bu, o'z navbatida, startaplar va innovatsion kichik korxonalar sonini oshiradi.

Uchinchidan, inson kapitalini rivojlantirish kichik biznesning barqaror o'sishini ta'minlovchi omillardandir. Tadbirkorlik ko'nikmalarini oshirish, kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish hamda biznes-inkubatorlarni kengaytirish kichik korxonalarni tashkiliy jihatdan mustahkamlaydi.

To'rtinchidan, raqamli transformatsiya jarayonlarini tezlashtirish orqali kichik biznesning geografik chegaralari qisqaradi. Onlayn savdo, elektron xizmatlar va raqamli boshqaruv tizimlarini kengaytirish hududiy tenglikni ta'minlashning zamonaviy vositasiga aylanadi. "Raqamli tadbirkorlik xaritasi"ni yaratish orqali kichik biznes subyektlari o'z faoliyat sohaslarini aniq rejalashtirish imkoniga ega bo'ladi.

Beshinchidan, davlat boshqaruvi mexanizmlarini takomillashtirish lozim. Litsenziya va ruxsat berish jarayonlarini to'liq raqamlashtirish, "bir darcha" tamoyilini kuchaytirish, hududiy hokimliklar huzurida "Tadbirkorlikni joylashtirish komissiyalari"ni tashkil etish amaliy samara beradi.

Oltinchidan, klasterlash asosida joylashtirish modeli mamlakatning mintaqaviy iqtisodiy siyosatida ustuvor yo'nalishga aylanishi zarur. Har bir viloyat o'z tabiiy, iqtisodiy va ijtimoiy resurslariga asoslangan kichik biznes klasterlari orqali ixtisoslashsa, mintaqaviy iqtisodiy muvozanat sezilarli darajada yaxshilanadi.

Yettinchidan, ilmiy asoslangan hududiy siyosatni shakllantirish kichik biznesni joylashtirishda uzoq muddatli strategik yondashuvni ta'minlaydi. Geoiqtisodiy tahlil, sun'iy intellekt asosidagi prognozlash modellarini joriy etish hamda statistika tizimlarini modernizatsiya qilish orqali qaror qabul qilish jarayoni ilmiy asoslanadi.

Umuman olganda, kichik biznesni joylashtirishning iqtisodiy va tashkiliy asoslarini mustahkamlash O'zbekistonning hududiy barqaror rivojlanish strategiyasi – 2030 doirasida ustuvor yo'nalish bo'lib qoladi. Ushbu yo'nalishda amalga oshiriladigan kompleks islohotlar mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Harvard University Press.
2. Birch, D. L. (1987). *Job Creation in America: How Our Smallest Companies Put the Most People to Work*. Free Press.
3. Storey, D. J. (1994). *Understanding the Small Business Sector*. Routledge.
4. Porter, M. E. (1998). *Clusters and the New Economics of Competition*. *Harvard Business Review*, 76(6), 77–90.
5. Harvie, C. (2004). *East Asian SME Development: Policy Lessons for the Region*. University of Wollongong Press.
6. OECD. (2023). *Enhancing SME Productivity and Innovation*. OECD Publishing.
7. World Bank. (2023). *SME Competitiveness Outlook 2023: Digital Inclusion and Regional Development*. Washington, DC: The World Bank.
8. UNIDO. (2024). *Small and Medium Enterprise Development and Industrialization Strategies*. United Nations Industrial Development Organization.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev. (2024). *O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi*. Toshkent.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 17-maydagi PQ–152-son qarori. *Hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash markazlarini tashkil etish to'g'risida*.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 1-iyundagi PF–86-son Farmoni. *Kichik tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash va kreditlash tizimini soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida*.
12. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2025). *Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik to'g'risidagi yillik hisobot*. Toshkent.
13. Karimov, I. A. (2018). *Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari*. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti nashriyoti.
14. Jo'raev, R. (2021). *Hududlarda kichik biznesni joylashtirishning iqtisodiy asoslari*. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, 3(7), 55–63.
15. Usmonov, M. (2020). *Kichik biznesni boshqarish tizimini takomillashtirish masalalari*. *TDIU Ilmiy axborotnomasi*, 2(4), 88–97.
16. Vohidov, A. (2022). *Transport infratuzilmasining kichik biznes joylashuviga ta'siri*. *O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali*, 5(2), 112–121.
17. Mamatqulov, S. (2023). *Raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznesni rivojlantirish istiqbollari*. *Yangi O'zbekiston iqtisodiyoti*, 1(1), 76–84.
18. European Commission. (2020). *Small Business Act for Europe*. Brussels: European Union Publications Office.
19. Asian Development Bank (ADB). (2024). *Country Diagnostic Study: SME Development in Uzbekistan*. Manila: ADB Publications.
20. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2025). *Kichik biznesni rivojlantirish strategiyasi – 2030 loyihasi*. Toshkent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>